

MATYÁŠ KORVÍN

(1443–1490)

**UHERSKÝ
A ČESKÝ
KRÁL**

ANTONÍN KALOUS

MATYÁŠ KORVÍN

(1443–1490)

◆
UHERSKÝ
A ČESKÝ
KRÁL

ANTONÍN KALOUS

OBSAH

ÚVOD MATYÁŠ V DĚJINÁCH – 11
CHRONOLOGIE – 25

KAPITOLA 1. PRVNÍ KROKY – 27

RÁMEC VYPRÁVĚNÍ – 27

DĚDICTVÍ – 27

RODINA A TRADICE – 27

JAN HUNYADI – 33

MATYÁŠ – 40

SOUVISLOSTI – 44

POČÁTKY VLÁDY – UPEVNĚNÍ POZIC – 50

UHERSKÝ KRÁL – 51

JISKRA – 57

ZAHRANIČNÍ AKCE – 59

KORUNOVACE – 66

KAPITOLA 2. OPORY MATYÁŠOVY MOCI – 70

REFORMY A SYSTÉM VLÁDY – 70

KRÁLOVSTVÍ, KRÁL, KRÁLOVNA – 70

KRÁLOVSKÝ DVŮR – 75

KRÁLOVSKÁ RADA – 76

PRELÁTI – 76

BARONI – 80

KRÁLOVSKÁ KANCELÁŘ A KRÁLOVSKÁ (SOUDNÍ) KURIE A JEJICH REFORMY – 82

ZEMSKÝ SNĚM – 86

MĚSTA – 88

SYSTÉM FINANČNÍ SPRÁVY A JEHO REFORMA – 90

KRÁLOVSKÉ PŘÍJMY – 92

KRÁLOVSKÝ ARCHIV A ORGANIZACE PÍSEMNOSTÍ STÁTNÍ SPRÁVY – 94

STÁT A KRÁLOVSKÁ MOC – 96

NEPORAZITELNÝ KRÁL? – 101

© Antonín Kalous, Ph.D.

Lektor: prof. PhDr. Josef Válka, Csc.

© MMIX vydal Bohumír NĚMEC – VEDUTA,
nakladatelství a vydavatelství

Edice KORUNA
ISBN 978-80-86829-48-7

KAPITOLA 3. AKTIVNÍ DEMONSTROVÁNÍ MOCI – 113

TRANSYLVÁNIE A MOLDAVIE – 113

Rok 1467 – 113

Moldávie – 117

ČESKÁ OTÁZKA – 122

ČESKO-UHERSKÉ DIPLOMATICKÉ VZTAHY V ŠEDESÁTÝCH LETECH – 122

Česká válka – 126

Olomoucká volba a vratislavský sněm – 135

Pokračování české války – 139

Jihlavské potvrzení – 142

Papežství ve válce Jiřího a Matyáše – 144

Vladislav českým králem a nová jednání – 146

Válka proti českému i polskému králi – 149

VNITŘNÍ SITUACE V UHRÁCH – 153

KAPITOLA 4. S NOVOU KORUNOU – 167

KRÁL ČESKÝ – 168

Vláda v českých zemích – 168

Zemské instituce, stavy a panovník – Morava – 174

Mírové dohody – 179

Morava po mírových dohodách – 185

Zemské instituce, stavy a panovník – Slezsko a Lužice – 187

Osud olomouckých smluv – 193

SYSTÉM VLÁDY – OPORY MATYÁŠOVY MOCI II. – 195

Královské příjmy – 195

Ražba mincí – 199

Kancelář a listiny – 201

Královská města – 206

Církev – 217

KAPITOLA 5. DIPLOMACIE A ZAHRANIČNÍ POLITIKA – 223

Osmanská říše – 226

Papežství – 244

Itálie – 254

Římský císař – 265

Vláda v rakouských zemích – 277

Mírová jednání – 280

KAPITOLA 6. LEGITIMIZACE A REPREZENTACE – 283

PANOVNÍK – 284

Osoba krále – 284

Ženy, založení dynastie a nástupnictví – 291

PREZENTACE MOCI, DVŮR – 302

Rezidence a umění – 304

Knihovna a učenci – 311

HUMANISMUS – 313

HISTORIOGRAFIE – 318

Slavnosti a rytířská kultura – 322

ZÁVĚR KONEC VELKÉHO KRÁLE – 331

Poznámky – 337

Poznámka k textu – 399

Konkordance geografických názvů – 400

Rodokmen – 402

Zkratky – 403

Bibliografie – 405

Seznam příloh a vyobrazení – 447

Rejstříky – 455

Summary – 479

*Král Matyáš, uherský mocný pán,
který byl Štěstí dobře znám,
a Štěstí jej také velmi miloval —
to jest vešken svět dobře znal.¹*

ÚVOD MATYÁŠ V DĚJINÁCH

Terry Jones připomínal ve svých „Středověkých životech“ (*Medieval Lives*)² panovníka na anglickém královském trůně, jenž byl zcela zapomenut, přestože byl v Anglii obecně přijat (1216), a dokonce mu složil hold i skotský král Alexandr II. Řeč je zde o Ludvíkovi, pozdějším francouzském králi toho jména osmém (1223–1226). Zapomenutých králů je v dějinách víc a v těch českých patří mezi horké kandidáty na titul nejzapomenutějšího českého krále jednoznačně Matyáš Hunyadi, zvaný Korvín.

Historie jako taková neexistuje. Je jen konstruktem těch, kteří se zabývají minulostí a jejími pozůstatky či památkami; zprávy o ní, prameny, doklady určitým způsobem poskládají tak, aby jimi vytvořený obraz dobře zapadal do současnosti a současné reality, eventuálně aby podpořil jejich větší či menší snahu o vlastní výklad současnosti, jejich ideu či ideologii. Obrovský rozvoj zaznamenala „vědecká“ historiografie v 18. a 19. století, kdy se stala jedním z hlavních argumentů a jednou ze zásadních pomůcek a berliček při formování novodobých národů. Slavná národní historie byla jedním z nepostradatelných elementů ve tvorbě národa: požadavky obhájců jednotlivých národů byly projektovány zpět do minulosti a podle nich psány dějiny. Ty tvořil českému národu František Palacký a přirozeně hájil českou státnost ve středověku a obhajoval husitství jako vrchol českého politického usilování. I když o těchto záležitostech je možné diskutovat, nebo je zcela odmítnout, v 19. století hrály svou nezastupitelnou roli. Palackého vnímání české minulosti na dlouhou dobu ovlivnilo psaní historie jako takové, ale také historické povědomí české společnosti. A Palackého soud: Matyáš Korvínovi byl jedním z nejpřísnějších. Proč tomu tak bylo, je zřejmé: Matyáš bojoval proti Jiřímu z Poděbrad, jenž byl v Palackého pojetí českých dějin dovršitelem husitského úsilí (i když husitské hnutí nepřekonával) a zosobněním českého úspěchu 15. století před pádem k tragické politické porobě. Navíc Palacký hodnotil dějiny pohledem morálním a zajímal se o charaktery jednotlivých aktérů dějin, pro jejichž zachycení však často chybí opora v pramenech.

Jeho charakteristika Matyáše je zdrcující: „Matyášem sešel ze světa nejmocnější a nejslavnější panovník uherský, a spolu nejkrutější škůdce českého národu...

Blesk a sláva, kterou získal uherskému jmenu, zatmila se po něm brzy zase; rána, kterou zasadil koruně české, stala se smrtelnou, aniž dala se zacelit více. Proto rozcházeti se budou vždy hlasy uherské a české, kdykoli o památce jeho řeč bude. Že měl neobyčejné ducha dary i veliké panovníčí přednosti a ctnosti a že v tom ohledu rovnal se mnohým v historii vůbec proslaveným mocnářům, o tom nebude bohdá sporu: tím více ale o povaze a hodnosti jeho mravní. Máme za to, že cena člověka záleží méně ve fyzické i rozumové síle a zručnosti nežli ve mravním jeho určení a chování, ve spravedlivosti a šlechetnosti; a že kdyby kdo i svět celý naruby obrátiti dovedl, nemůže slouti mužem velikým, zůstává-li nulou co do mravnosti. ...svět málo vídal pokrytců jemu podobných.“³ Na jiném místě píše Palacký o vztahu Jiřího a Matyáše: „Král Jiří nepřestal, pokud živ byl, považovati Matyáše za svého takořka schovance na uherském trůnu. Viděl v něm vždy jen mladíka ducha jarobujného a plného šprymů, jakovéhož byl jej poznal a zamiloval poprvé v Praze v rodině své. Jakkoli často býval od něho urážen a klamán, připisoval to vždy raději jeho jakési dětinské bujnosti a prostopášnosti nežli zlé vůli. Jeho přetvařováním a lichocením dával se pokaždé ukonjšiti zase a jevil naproti němu podobnou křehkost jako někdy ušlechtilý Otakar II. proti Filipovi Korutanskému, zrádnému sestřenci svému.“⁴

Jistě není možné obviňovat Palackého ze zaujatosti, jistě nelze bránit Matyáše jako výkvět morálky. Vše se totiž odehrává v dobových souvislostech a hodnocení Palackého je stejně zakotveno ve své éře jako chování Matyášovo. Ten se vůbec nevymykal z obecných modelů jednání panovníků v pozdním středověku. V čem měl Palacký jistojistě pravdu, je hodnocení uherského a českého náhledu na krále Matyáše. Významný maďarský historik Vilmos Fraknoi napsal na konci 19. století v panovníkově biografii: „...když se vměšoval do záležitostí cizích států a toužil po jejich korunách, byl zájem jeho vlasti stále kompasem jeho politiky. V Rakousku a Čechách, v německé říši a v Itálii hledal podmínky, které měly zajistit Uhrám náležející politické postavení. Všechno, co svými vítěznými zbraněmi dobyl, bylo sice vzápětí po jeho smrti ztraceno; ta skvostná stavba, kterou jeho génius vystavěl, se za jeho bezvýznamných nástupců zřítíla; – lesk svého jména a slávu svých činů však svému národu zanechal jako nepomíjející poklad.“⁵ Skutečně i jeho nástupci, stejně jako nástupci Palackého se drželi vyznačených linií a často interpretovali tento úsek středoevropské minulosti stejným či podobným způsobem. Zkrátka: Jiří z Poděbrad jako národní hrdina český a naproti tomu Matyáš Korvín jako národní hrdina uherský či maďarský. Pokud stojí oba v konfliktu, je jasné, jakým způsobem na ně bude nahlížet národní historiografie jednotlivých zemí.

Srovnání obou panovníků se objevuje již v jejich vlastní současnosti. Aeneas Silvius Piccolomini psal v závěru své *České historie*: „Podivuhodná změna poměrů a nevidané působení hvězd: Dvě velmi mocná království, zbavená ve stejnou dobu krále, se dostala z rukou mužů nejvznešenějšího a nejstarobylejšího původu do moci lidí prostředního rodu. Tak se zlíbilo Bohu. Lidé dávného věku by to

byli označili za hříčku osudu. My všechno přičítáme boží prozřetelnosti. Někteří se hanlivě vyjadřují o volbě obou králů, říkají, že bylo užito násilí. A že podle práva neplatí to, co vynutil strach. My jsme přesvědčeni, že království se získávají zbraněmi, nikoliv zákony.“⁶ Tedy srovnání obou panovníků není náhodné a pochází už z jejich éry, a dokonce ještě zcela z počátku jejich politických kariér. I v pozdější době byli oba často srovnáváni. A jsou srovnáváni jistě právem, neboť jako panovníci a králové stejně využívali možností, které jim jejich postavením byly dány. Oba bez výjimky řešili své problémy zcela pragmaticky, koalice a přátelství se uzavíraly a velice brzy rušily. Ani pro jednoho nebyl problém opustit spojence a po několika letech se k němu opět vrátit. Alespoň takový obrázek si můžeme udělat z dochovaných pramenů, a proto není možné přistoupit na jednostranné hodnocení jednoho či druhého. A pokud ano, pak takové hodnocení bude vždy pokroucené a zřejmě přizpůsobované jedné či druhé národní ideji (pakliže však nebude pouze papouškovat názory starších historiků bez ideologické náplně, která již není natolik aktuální jako v 19. století).

Pokud jde o české historiky, ti se věnovali především vztahu Matyáše a Jiřího z Poděbrad; ovšem ještě delší dobu se Matyáš střetával s jiným českým králem, jímž byl Vladislav II. Jagellonský. Jagellonské období v českých (stejně jako v uherských) dějinách nebylo dlouhou dobu předmětem rozsáhlého studia. Jagellonci v obou zemích vyplňují pouze prostor mezi slavnými národními panovníky a příchodem habsburské nadvlády. Alespoň tak bylo toto období vždy prezentováno v národních dějinách. Jagellonské době se dostává více pozornosti v obou zemích teprve v posledních málo desítkách let. A podobně tomu bylo s Matyášem v zemích českých. Jistě by nebylo správné tvrdit, že na něj bylo úplně zapomínáno. Přesto ještě před několika lety vyšla kniha, jejíž jedna kapitola zcela právem nese název „Zapomenutý král na českém trůnu: Matyáš Korvín“.⁷ Nebyl jenom zapomenutý, ale i vymazávaný z české historie, neboť se do ní nehodil; a kromě toho řada pražských českých králů je kontinuální a byla tak vždy prezentována – např. ani Paprocký ve svém *Diadochu* v přehledu českých panovníků Matyáše neuvádí (takže ani Paprockého katolictví a ani jeho dřívější práce na moravských dějinách nezměnily nic na standardní posloupnosti českých panovníků). Přesto pro obraz Matyáše Korvína v českých zemích byla nejzásadnější zmiňovaná doba budování českého národa: Palacký a po něm Rudolf Urbánek a Ernest Denis v něm viděli zlosyna a hubitele českého národa. Není třeba ptát se, jestli je takový obraz pravdivý, protože o pravdivost rozhodně nejde. Je třeba se zeptat, jestli je takový obraz udržitelný i dnes. V pluralitní společnosti sjednocující se Evropy by jistě měl být kladen důraz na společné fenomény spíše než na problémy, které sousední národy rozdělávaly. Pokouší se o to všechny státy ať už s menším či větším úspěchem. Německo-francouzské usmíření v tomto směru hraje prim.

Matyáš Hunyadi byl i českým králem. Proč jej tedy nepřijmout do jejich linie? Když Terry Jones mluvil o Ludvíkovi, jednou z námitek proti jeho království

byla skutečnost, že Ludvík nikdy nebyl korunován korunovačními klenoty (ale jiní nekorunovaní panovníci se na seznamy panovníků dostali). Za druhé není (Jonesovými slovy) příliš těžké přijmout druhou francouzskou invazi do Anglie? Podobně se můžeme vyjádřit o Matyášovi. Ani on, přestože přijal hold stavů Moravy, Slezska i Lužic (a některých českých šlechticů), nikdy nebyl korunován (i když se to někdy nepřesně uvádí). Navíc, nikdy nezískal hlavní město českého soustátí – Prahu, takže ti, pro něž je korunovace nezbytnou podmínkou království, mají silný argument. Avšak podobně jako v Anglii se na český seznam dostali také jiní nekorunovaní panovníci (Václav III., Rudolf I., Jindřich Korutanský, Josef I. atd.).⁸ Druhou námitkou je tedy skutečnost, že nebylo vždy pohodlné, že Matyáš vládl jako legální český král (uznaný mezinárodně i od svého soka) ve větší části českého soustátí a že jeho vláda byla (alespoň na Moravě) přijímána pozitivně. Určitě se nechci pokoušet bránit tohoto panovníka a vyzdvihovat jeho kladné rysy, jen je třeba ukázat na společné atributy sdílené s jinými pozděně středověkými králi a na pragmatismus jednání jejich i jejich poddaných.

Matyáš Korvín může být vnímán z mnoha různých pozic – a také byl, ať už šlo o zájmy národní (ty především), nebo jiné. Už v dobových pramenech české provenience se objevují nejrůznější názory, a nemusí se nutně vázat na národnost či náboženskou příslušnost pisatele. V pramenech se vždy setkáme také s osobním, subjektivním zaujetím jejich původce, náklonností či odmítáním. Mezi díla katolických autorů patří texty Bohuslava Hasištejnského z Lobkovic, jenž nazývá Matyáše „samovládcem nevládným“, „tyranem“ apod., Jana z Rabštejna, jenž se snažil být neutrálním v boji mezi Jiřím a Matyášem, když byl rozpolcen mezi věrností papeži a katolické církvi a věrností svému legitimnímu králi (jímž byl Jiří z Poděbrad), ale nakonec se k Matyášovi přidal, či korespondenci katolických měst, která ho vždy budou oslovovat: „Najjasnějšie králi a pane, pane náš najmilostivější. Vaší královské Jasnosti služba naše, ve všem poslušenství po vše časy hotova.“⁹ Hodnotící komentáře se objevují i v mnohých současných či jen o něco málo pozdějších textech českého původu.¹⁰ Často jsou to poznámky velmi kritické, ale také uznalé pro jeho úspěchy. Zmíněný Bohuslav Hasištejnský např. srovnával Matyáše a Vladislava při několika příležitostech ve svých epigramech, z nichž Matyáš vychází vždy jako bohatý tyran vládnoucí pevnou rukou, kdežto Vladislav jako ne příliš schopný a jistě ne autoritativní vládce.¹¹ Jan Dubravius kritizoval Matyáše za sklony k ješitnosti a marné slávě (zapíral prý jméno svého otce a nazval se Korvínem), ale na druhé straně obdivuje královy hostiny a jeho otevřenost každému, kdo s ním chtěl mluvit. Dubravius píše: „Právem si Corvinus, velký král uherský, zaslouží úcty, neb ke všem svým poddaným byl stejně laskavý. Ačkoliv při něm vždy stál počet veliký vznešených šlechticů, přece jen jakmile kdekoliv uviděl chudého vojáka, vládně ho oslovil takovým způsobem: Přístup blíž (jménem též jej nazval zároveň) a pověz, zdali chceš o něco požádat.“¹² Nechme zaznít i charakteristiku Bartoše Písaře také z počátku 16. století: „Ten pán a král Matyáš, ač byl vzrostu

nevelikého, však jest v sobě měl mysl vysokú a velikú s povahami ctností některých mravných smíšenú, že jest byl člověk [s]myslný a zuřivý, zmužilý, chytrý a podle světa moudrý.“ Káral však jeho pokus o spiknutí proti Vladislavovi, za což jej stihl boží trest.¹³ Pozdější dějepisec Uherského Brodu napsal o Matyášovi: „Ten dobrý a milostivý král Matyáš, jehožto historie by zasloužila, aby v Brodě Uherském zlatýma literami napsána byla...“¹⁴ Jak je vidět, vnímání Matyáše v českých zemích bylo ambivalentní už v jeho současnosti.

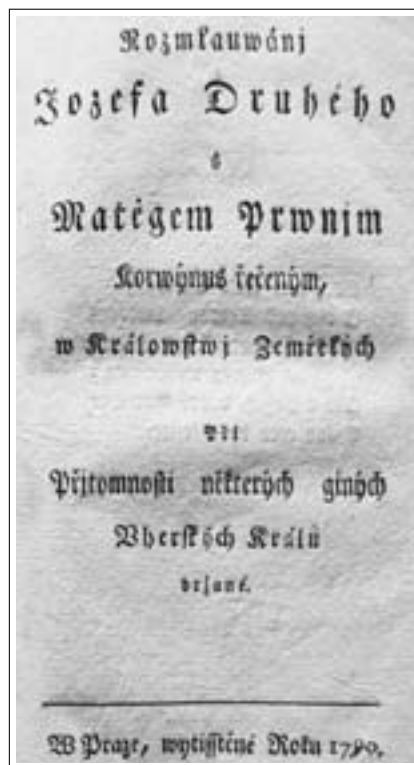
Jiří si ve svém království nemohl být zcela jist podporou všech svých poddaných, ale ani Matyáš v království svém nebyl jednoznačně přijímán. Přesto pokud jde o Uhry, jeho popularita mezi lidovými vrstvami byla bezprostředně po jeho smrti značná a odrazila se v lidových písních, pověstech, epických básních a pohádkách v zemích, které patřily až do počátku 20. století do uherského království.¹⁵ V lidovém pojetí se z Matyáše stává spravedlivý a chytrý král, který často vytrestá hlupáky a lakomce; všeobecně známým rčením je: „Zemřel Matyáš a pryč je i spravedlnost.“ Pohádky a lidová slovesnost se snad vytvářely bezprostředně po smrti Matyášově, jak dokazují i někteří autoři poloviny 16. století (zvláště Gáspár Heltai nebo Ambrus Göröcsöni), a podle bádání 20. století je Matyáš spojen s více než stovkou narativních motivů v různých formách lidové slovesnosti (mezi hlavními motivy najdeme: král Matyáš dá mazanými otázkami za vyučenou pánům; získá svou chytrostí od pánů peníze; v převlečení kontroluje pány; nepoznán večerí na návštěvě; nepoznán je špiónem u nepřítele; obdarovává chudého člověka; objíždí zemi v převleku; vykonává spravedlnost; rozděljuje královské dary; penězi vyhranými v kartách platí žoldněřům – tyto motivy se objevují už v 16. století).¹⁶ Lidová tradice o králi Matyášovi v Uhrách získala největší popularitu v 19. století, ale přesto historické písně či krátká vyprávění přetrvávala už od doby Matyášovy smrti; v 18. století se navíc propojila lidová tradice s osvěcenskou kulturou.¹⁷ V rámci lidové slovesnosti samozřejmě docházelo k nejrůznějším přenášením a slučování jednotlivých motivů nebo k aktualizacím, takže obraz Matyáše v těchto textech se nepochybně liší od obrazu, jaký je možné načrtnout z historických pramenů. Přesto lidová slovesnost je jednou ze složek formujících obecné povědomí o králi Matyášovi v uherské společnosti 19. století, kdy se silně prosazovala ideologie nacionalismu.

Ovšem postava krále Matyáše nebyla limitována pouze na maďarskou část uherské společnosti. Jeho popularita byla velká i v jiných částech království. Silné tradice se objevují právě na Slovensku, v Haliči a Podkarpatské Rusi či u jižních Slovanů. Dokonce i v českém prostředí je možné zaznamenat zmiňované motivy (Matyáš byl v převleku a nepoznán u Chrudimi či večerel opět nepoznán u jednoho chudáka u Uherského Brodu). U jižních Slovanů se dokonce objevuje v epické písni a zachraňuje svou mladou a krásnou ženu unesenou Turky.¹⁸ Také v rusínské tradici se objevují stejné motivy – dokonce i boj proti Turkům (námět ovlivněný i ruským bojem proti Tatarům). Ve všech tradicích se také objevuje motiv zázračné volby Matyáše, andělské korunovace a jeho vyvolení

Bohem.¹⁹ Pokud jde o nám nejbližší slovenskou tradici, ta se váže na obecně uherská témata, takže je velice podobná všem ostatním. Najdeme vyprávění o zázračné volbě a korunovací Matyáše, o laskavosti krále k obecnému lidu, o jeho moudrosti apod. Tradice, která se však neobjevuje příliš často, ovšem v slovenském (a dokonce i v moravském) prostředí je přítomna, jsou Matyášovy zálety a jeho vztah k ženám. Jedna slovenská balada se končí: „A keď bolo rozvidněno, bolo po mestě vraveno, že Anička už ne panna, že s uherským králem spala; a keď už bolo po roce, nosila Janka na ruce, a keď si ho kolísala, takto nad ním zpievala: Ej, čučaj, belaj synu muoj, král Matyáš je otec tvojoj!“²⁰

Popularitu krále Matyáše dokazuje i další text pocházející z pera slovenského intelektuála přelomu 18. a 19. století, který je na pomezí mezi lidovými texty a osvícenskou kulturou. Ladislav Bartolomeides, národní buditel, historik, geograf a přírodovědec, sepsal kromě mnoha jiných knih i jednu se zajímavým názvem: *Rozmlouvání Josefa Druhého s Matějem Prvním Korvínus řečeným, v království zemřelých při přítomnosti některých jiných uherských králů držané*. A skutečně text je tím, co slibuje název, neboť děj rozhovoru se odehrává v říši mrtvých, kam právě po své smrti dorazil císař a uherský král Josef II. S Matyášem a jinými uherskými králi porovnávají své zkušenosti s vládou v Uhrách, vychvalují svá opatření a podobně. Zajímavé je, že jazyk, jímž všichni hovoří a na němž se explicitně shodnou, je slovenština; Bartolomeides navíc odkazuje především na oblast Liptova, kde prý byl Matyáš zvláště populární.²¹

Také král Matyáš se potýkal s problémy, vnitřní opozicí a nebyl milován všemi. Historická tradice v Uhrách a později v Maďarsku vytvořila Matyáše, jaký nikdy neexistoval: velkého a slavného hrdinu, dobrého krále, který miloval svůj lid a chránil jej proti nárokům magnátů. To je idealizovaný obraz, který Matyáš získal mezi potomky svých poddaných a stále jej v dnešním Maďarsku do jisté míry má, i když moderní historiografie k němu přistupuje kriticky a pokouší se nivelizovat extrémní dějepisectví 19. století.

Titulní list imaginárního *Rozmlouvání Josefa II. s Matyášem Korvínem a dalšími uherskými králi v říši mrtvých*.

Zatímco právě historiografie 19. století změnila postoj k Matyášovi v okolních zemích, v Maďarsku je přesto i dnes Matyáš nejpobulárnější historickou osobností, jak dokazují průzkumy prováděné ve školách²² i obyčejné pozorování maďarské společnosti. Příklad z nedávné minulosti: rok 2008 vyhlásila maďarská vláda „Renesančním rokem“, tedy rokem, v němž přispívala na projekty spojené se studiem renesance, především renesance v Uhrách. Důvodem nebylo nic jiného než skutečnost, že uplynulo přesně 550 let od nastoupení Matyáše na uherský trůn. Podpora národního elementu je na tomto příkladu naprosto zřejmá, národní hrdost (někdy ovšem zacházející až příliš daleko) je v Maďarsku mnohem silnější než v českých zemích, kde je velice rozšířené boření národních mýtů a jakási reakce proti popularitě husitství, které po dlouhou dobu udávalo náplň českým dějinám. Jiří z Poděbrad také nastoupil na trůn před 550 lety, ovšem tak rozsáhlé akce s co nejširší cílovou skupinou jako v Maďarsku se nepořádaly. V roce 2008 bylo v Maďarsku uspořádáno několik výstav, k nimž byly vydány obsáhlé katalogy, a několik konferencí, z nichž vyšly obsáhlé sborníky. Další knihy byly vydány či překládány, takže za rok 2008 obrovsky narostla odborná literatura zabývající se králem Matyášem. Bude chvíli trvat, než bude moci být zhodnocena. Rád bych ale zmínil několik jmen autorů, již se věnovali matyášovskému bádání v minulosti.²³

Především to byl zmiňovaný Vilmos Fraknoi, jenž kromě mnoha knih a pramených edic sepsal biografii Matyáše Korvína dodnes používanou nejen historiky maďarskými, ale také zahraničními, neboť byla ve zkrácené verzi publikována také německy. Ten sice nevymyslel, ale velice zpopularizoval prostřednictvím moderní historiografické práce 19. století vnímání Matyáše jako národního panovníka a národního hrdiny s neschopnými jagellonskými nástupci. Jeho bezprostředním předchůdcem byl současník Palackého baron József Teleki, jenž sepsal dvanáctisvazkové dílo o Uhrách v době Hunyadovců, které obsahuje nejen historický výklad, ale také stále často využívané edice pramenů (některé vydané z opisů Františka Palackého). Na Telekiho v podstatě Fraknoi navazoval. Tito dva autoři kodifikovali základní národnostní ideologii vlády Matyáše Korvína v moderní historiografii, která byla ještě zveličena prací meziválečného historika Gyuly Szekfű, jenž sepsal část druhého svazku velkých maďarských (uherských) dějin nazvanou „Uherský renesanční stát“. Jasně prosazoval tezi o politických inovacích Matyáše a o moderní podobě uherského státu v 15. století. To je pak velice vhodná teze pro marxistickou historiografii, která se chopila – především v osobě Lajose Elekese – příležitosti oslavit panovníka jako velkého státníka vytvářejícího mocnou centralizovanou monarchii, jež až po jeho smrti upadla v politických sporech. Pro marxistickou historiografii byl silný centralizovaný stát vždy zásadní podmínkou a ideálem, takže všechny decentralizační tendence (i kdyby se mohly nazvat demokratizačními) byly chápány jako elementy negativní.²⁴ Elekes Matyášově centralizační politice věnoval několik monografií, jež se pak staly pro marxistickou historiografii zásadními

◆ Pamětní desky na rodném domu Matyáše Korvína v Kluži. ◆
 Vlevo maďarská z roku 1888 připomínající privilegia darovaná Matyášem
 a potvrzovaná dalšími panovníky, vpravo rumunská z roku 1995,
 která označuje Matyáše za Rumuna (viz pozn. 27 úvodu).

a konstitutivními: na ně navazoval např. v otázkách humanismu na uherském královském dvoře Tibor Kardos.

V době převládající marxistické historiografie se samozřejmě našli historici, kteří se nesmířili s jediným možným výkladem minulosti a přijímali vlivy např. francouzské historiografie, jež dominovala třetí čtvrtině dvacátého století, i když myšlenky marxistické historické ideologie nebyly zcela odmítnuty – např. zaměření na různé vrstvy společnosti z ní přímo vychází. Vznikaly tedy studie soustřeďující se na uherskou společnost za Matyášovy vlády, koncepty pohybu mezi společenskými vrstvami, posilování magnátského stavu atd. Mezi nejvýznamnější historiky, z jejichž díla je třeba stále čerpat a již také prováděli významný archivní výzkum, patří Elemér Mályusz (ten začal publikovat již v meziválečném období), Erik Fügedi, Pál Engel či András Kubinyi. Zdaleka nejvýraznější osobností pro bádání o korvínské a jagellonské době se stal posledně jmenovaný. András Kubinyi bohužel zemřel v listopadu 2007. Stihl však za svůj život napsat neuvěřitelné množství analytických a archivními prameny velice podrobně dokládaných studií vztahujících se k nejrůznějším problémům pozdně středověkých Uher, panovnického postavení, hospodářských, právních, církevních i kulturních dějin; dlouhou dobu se také soustředil na dějiny uherských měst. Jeho příspěvky jsou pro historika 15. a počátku 16. století napros-

to nezbytnými. Navíc nedávno vydal sice stručnou, ale velice fundovanou biografii Matyáše Korvína, v níž vychází z předešlého padesátiletého výzkumu (všechny odkazy a doklady pro jeho tvrzení je možné nalézt právě v mnohých studiích, z nichž při psaní biografie vycházel). Jeho přístup je nedogmatický, příznačný pro dnešní dobu v naší části světa, která se snaží zdržet se jakékoliv ideologie a vyjadřuje spíše pluralitu názorů. Stejně tak v dílech Andráse Kubinyiho se můžeme setkat s pluralitou interpretace, především založené striktně na dobových pramenech.

Mezi zásadní témata maďarské historiografické produkce o Matyášovi patří struktura uherské společnosti a charakteristické rysy proměny této společnosti v pozdním středověku, rozvinutí stavovského státu apod. (Mályusz, Fügedi, Engel). Kromě toho se celá řada autorů soustředila na zahraniční politiku a zahraniční vlivy v Uhrách – jak v otázkách politických, tak především v otázkách kulturních (renesanční umění v Uhrách, rozvoj uherského humanismu, italské styky). Všem těmto tématům se věnují mnohé příspěvky publikované v podstatě kontinuálně v maďarských historických časopisech. Nejvýznamnější studie se však objevovaly ve sbornících vydávaných u příležitosti různých historických výročí či pořádání muzejních výstav. V roce 1940 se uskutečnily oslavy pětistého výročí Matyášova narození (datum nebylo ještě přesně určeno, brzy po válce již panovala shoda na datu 1443) a při té příležitosti byl vydán rozsáhlý dvousvazkový sborník zahrnující studie z oblasti politické, ale i kulturní historie a dějin umění. Dalším takovým velkým výročím byla připomínka pětistého výročí královy smrti v roce 1990, kdy opět vyšla celá řada publikací včetně významného sborníku studií sumarizujících tehdejší stav bádání v mnoha oblastech. Ještě osm let předtím uspořádalo Dolnorakouské muzeum výstavu na hradě Schallaburg, z níž byl vydán zásadní sborník, na nějž se velice často z pocho-pitelných (jazykových) důvodů odkazuje veškeré zahraniční bádání. A konečně o roce 2008 už byla řeč: jen bych připomněl výstavu konanou v Budapeštském historickém muzeu, také doprovobenou obsáhlým (i v anglické jazykové mutaci vydaným) katalogem, věnujícím se převážně dvoru a královské reprezentaci.²⁵

Ze zahraničních historiků jsou jen někteří, již se zabývali podrobně uherskými dějinami a Matyášem Korvínem a jejichž práce jsou zásadní a nejen syntetické přehledy. Je to především Karl Nehring a Krzysztof Baczkowski.²⁶ Jejich práce se týkají zvláště zahraničněpolitické situace a různých diplomatických jednání. Kromě monografií stojí za zmínku např. Nehringova studie o legitimizačním úsilí krále Matyáše. Mezi dalšími je zásadní práce Leslieho S. Domonkose, který se věnuje především době Matyáše Korvína a její kultuře. V německém prostředí vzniklo i několik Matyášových biografií. Z nich nejdůkladnější je práce Jörga Hoensche, který v mnohém vychází z maďarského bádání; jeho záběr je rozsáhlý a představuje Matyášovu základní, chronologicky uspořádanou biografii. Vztah Matyáše k Chorvatsku jako jednomu z jeho království podrobně zpracovával Borislav Grgin. Silné nacionální vášně vzbuzoval Matyáš také v Rumunsku,²⁷ neboť od 19. století trval spor o to, jestli je Matyáš Maďar, nebo Rumun. I když

tento spor byl živý ještě na konci 20. století, přesto také rumunská historiografie posuzuje Matyáše Hunyadiho strízlivějšíma očima. Mezi mladé historiky, kteří tak činí, patří např. Alexandru Simon, jehož výzkum je spojen zvláště se Štěpánem Velikým, či Radu Lupescu soustřeďující se především na rodinu Hunyadi a rumunskou historiografii.²⁸

Moderní české historické bádání zabývající se postavou Matyáše Korvína, českou válkou a jeho panováním v českých zemích vychází z Palackého. Nebyly to však pouze názory na krále Matyáše, v nichž se vždy maďarské a české historické bádání rozcházelo. Byl to i zájem o tuto osobnost. Pro uherské dějiny se stal Korvín jednou z nejvýznamnějších osobností a nepochybně jedním ze symbolů maďarského nacionalismu. Na české straně přirozeně více zájmu nebudil, neboť pro české historiky byly nejvýznamnějšími tématy husitská revoluce a vláda Jiřího z Poděbrad – problém pozdního 15. století je tedy rozsáhlejší, neboť ani vláda Matyáše Korvína, ale ani vláda Jagellonců na českém trůně nezaznamenala větší pozornost historiků, přestože již Palacký upozorňoval na obrovský význam Vladislavova období pro pozdější vývoj v Čechách.²⁹ Na Moravě zanechalo toto období, které lze těžko chápat pouze jako epilog husitské revoluce, ještě výraznější stopu v podobě náboženské tolerance a především soužití různých konfesí v 16. století.

Z tohoto hlediska je třeba upozornit na práce Josefa Války, v nichž je význam zkoumané éry pro vývoj v pozdější době zvláště patrný. Podrobně se Josef Válka věnoval v mnoha studiích postavení Moravy vůči České koruně, ale také vůči Uhrám, uherskému králi jak za Matyáše, tak také v pozdější době za jeho nástupců, českých i uherských králů jagellonských a habsburských. Další české bádání se věnovalo Matyášovi především jako protivníkovi Jiřího z Poděbrad, omezilo se tedy povětšinou na první tři léta působení Matyáše v českých zemích a na styky Jiřího a Matyáše v dřívější době. V této souvislosti jsou to práce Rudolfa Urbánka, Josefa Macka, Otakara Odložilíka, Petra Čorneje a ze zahraničních historiků především Fredericka G. Heymanna. Zvláště Josef Macek a Petr Čornej se obšírněji věnovali ještě i době pozdější (a zabývali se také Korvínem v pozdějších letech jeho vlády): Macek ve svém hlavním díle *Jagellonský věk* s poukazem na všechna nejvýznamnější témata výzkumu; Čornej v šestém díle *Velkých dějin zemí Koruny české*.³⁰ Celkově jsou ovšem záležitosti vlastní královské vlády a Matyášova vlivu na Moravě a ve vedlejších zemích v české historiografii často pomíjeny.

Samostatně se osobnosti Matyáše Korvína jako českého krále věnoval také František Šmahel. Na jeho význam a na nezájem českých historiků stručně upozornil už roku 1965. Jeho příspěvky jsou založeny především na literatuře jak české, tak maďarské publikované většinou německy. Na jeden z aspektů vlády Matyáše Korvína na Moravě se soustředil Ivo Hlobil, a to na vlivy uherské renesance v českém prostředí. Jeho bádání o stycích česko-uherských této doby není zaměřeno pouze na dějiny umění – v tomto směru hraje nezastupitelnou roli jeho práce o rané renesanci na Moravě, existující dnes také v anglickém doplně-

ném vydání. I v českém prostředí vyvolalo velké výročí Matyášovy smrti v roce 1990 pozornost – bylo mu věnováno jedno číslo *Časopisu Matice moravské*, kde byly publikovány právě příspěvky tří již zmiňovaných historiků Josefa Macka, Josefa Války a Ivo Hlobila. A na konci minulého století byla uspořádána velká výstava pozdně středověkého umění na Moravě *Od gotiky k renesanci* a k ní se pojil i podrobný katalog (Brno, Olomouc, Opava, 1999–2000). Čtyři svazky katalogu jsou vskutku monumentální; v prvním svazku jsou zachyceny obecnější trendy a celomoravské problémy, kdežto v dalších třech svazcích již jsou analyzovány regionální záležitosti jižní, střední a severní Moravy a Slezska, ale především samozřejmě otázky umělecké. České bádání o Matyášovi Korvínovi se v podstatě teprve rozvíjí. Snad česká historiografie postoupí k omilostnění Matyáše a přijetí jej za českého krále tak, jako to udělali de facto papež Pavel II., římský císař Fridrich III. i český král Vladislav II. již v 15. století.

* * *

Minulost může být vnímána a popisována z mnoha různých hledisek a mnoha různými způsoby. Dvacáté století radikálně změnilo náhled na ně a do popředí se dostaly nejrůznější disciplíny historiografie, především ekonomická, sociální a kulturní historie, jejichž zastánci se snažili vymezit předmět těchto disciplín zvláště vůči historii politické. Ta byla odsunuta na vedlejší kolej a měla se stát něčím nepotřebným či zcela marginálním v historickém bádání. Tento proces se v dějinách historiografie již objevil – už od doby Voltaira byla politická historiografie někdy odsouvána do pozadí, jindy vyzdvižována; a od doby francouzské školy *Annales* byl kladen důraz na dějiny a interpretaci struktur a jejich popis.³¹ Avšak sedmdesátá léta minulého století přinesla nový vývoj v tomto směru a politická historie i dějiny událostí získaly své nové interprety, kteří však přístup k politickým dějinám částečně pozměnili. Politické dějiny by neměly být pouhým popisem politického vývoje dané země či politického útvaru, ale především by měly být propojeny s ostatními částmi historie, s dějinami společenskými a kulturními. Takovým způsobem by měly být chápány i události, které nejsou bez vztahu k širším strukturám. V jednotlivých událostech se odráží celková úroveň a kultura společnosti. Tento vztah mezi událostí a kulturou je však třeba vidět obousměrně: tedy v tom smyslu, že události jsou ovlivněny strukturami, ale také samy události mohou ony struktury ovlivňovat či přeměňovat.³²

Také politická historie získala opět místo v moderním historickém výzkumu – díky rozšíření pojetí politických dějin samotných, neboť politické prvky je možné nalézat ve společnosti, stejně jako společenské v politice. Toto téma by bylo možné rozvíjet dále, směrem k rituálům a reprezentaci (politické) moci či k politické antropologii přítomné již jak v díle Marca Blocha, tak v dílech velkých německých politických historiků P. E. Schramma a E. H. Kantorowicze. Politická historie tvoří stále základ pro historické bádání samotné, neboť mu dává potřebný rámec.³³ To dokazuje Le Goff nejen svými teoretickými studiemi, ale také novějšími monografiemi věnovanými významným osobnostem dějin.

◆ Jezdecká socha Matyáše Korvína z roku 1902 na hlavním náměstí v Kluži, autorem je János Fadrusz. Také často vzbuzovala nacionální vášně. ◆

Tedy nejen události, které tvoří politické dějiny, ale také osobnosti historie získávají znovu na oblibě mezi historiky, a to většinou jako prostředníci pro zachycení fungování celé společnosti, v níž žijí a z níž nutně vycházejí (Le Goff mluví o „totální biografii“).³⁴ V tomto směru je možné poukázat na několik variant biografii posledních let (M. T. Clanchy, D. Rando, J. Le Goff). Pokud jde o panovnické biografie, ty mají snad nejdelší tradici již od antické historiografie Plútarcha a Suetonia a středověké Einharda. Samozřejmě pro panovnické biografie platí, že jsou mnohem více zaměřeny na politické události, přesto však je možné v souvislostech popsat kulturní a společenský vývoj, situaci církve, kterou panovníci zásadně ovlivňovali, a pochopitelně fungování politického systému, s jehož pomocí vládli. Pokud jde o politické dějiny, nejde tedy o události, ale především o strategie moci, legitimizaci panovnickova postavení, reprezentaci apod. Pak je třeba brát na zřetel nejen vlastní politická rozhodnutí, ale také umění a literaturu, které mohou panovníkovi přinášet možnost reprezentace, sňatkovou politiku, rozhodování o obsazování církevních postů, dvorské prostředí, panovnické ceremonie, slavnostní hostiny, ale také politickou teorii a význam posvěcení panovnickovy osobnosti. Tak bychom mohli pokračovat ve výčtu témat, která se v biografiích objevují a mají přinést další pohled jak na osobnosti samotné, tak na fungování politiky v daném období.

Život Matyáše Korvína se dočkal již několika zpracování formou biografii, vydaných především maďarskými historiky. Jejich práce vycházejí maďarsky,

i když ostatní jazyky jsou také zastoupeny (existují překlady několika moderních biografii do italštiny či angličtiny a některé práce vzniklé původně německy či anglicky a napsané nemaďarskými historiky). Kniha, kterou právě držíte v ruce, je zamýšlena pro české čtenáře, tedy je na rozdíl od ostatních Matyášových biografii více zaměřena na jeho panování v českých zemích, téma, které bylo vždy opomíjeno a které může být těžko zpracováno bez znalosti češtiny. Proto, i když se pokouším o vyrovnaný pohled na osobnost a činnost Matyáše Korvína v jeho hlavních aktivitách, je českým záležitostem věnována větší pozornost. Boj o českou korunu a Matyášova vláda v českých zemích ovšem vycházely z panovnickovy vnitřní i zahraniční politiky a jsou s nimi integrálně propojené, a tudíž všechny tyto fenomény nechci od sebe oddělovat, jen české záležitosti dostanou více místa.

Při zpracovávání knihy jsem vycházel především z vlastního výzkumu, ale opíral jsem se i o výsledky bádání maďarských i jiných kolegů. Z pochopitelných důvodů je ovšem maďarská historiografie tou nejdůležitější a bez její alespoň částečné znalosti není možné se Matyáši Korvínovi věnovat. Srovnávání českého a maďarského bádání je někdy problematické, neboť obě historiografie využívají tradičně rozdílné prameny, navíc české prameny jsou už dost často psány česky, takže je tu i problém jazykový (uherské prameny jsou téměř výhradně psány latinsky, eventuálně německy či česky, maďarskou listinu nevydal Matyáš ani jedinou). Nejenže je tu problém jazykový a pramenný, ale závažnou je i otázka obrazu dějin a jejich výkladu. A právě proto, že jsem vycházel jak z české, tak z maďarské historiografie, snažím se o to, aby můj obraz Matyáše Korvína nebyl vyhocený, bez moralistických, oslavných či zatracujících klišé jedné či druhé strany. Koneckonců v době integrující se Evropy je důležitější zdůraznit hodnoty, které máme společné, jak vyzýval Dušan Třeštík: „Možnou cestou by bylo ... psát i nadále národní dějiny, avšak při zachování jedné podstatné podmínky: měli bychom je psát jako segmenty nějakého většího, evropského celku, a ne jako izolované, navzájem se často vylučující fragmenty jako dosud. Tento celek přitom nemusí být nikde fyzicky přítomen, mohou to být pouze některé základní hodnoty, které všichni přijmeme za své. Nemusíme dokonce ani mluvit o hodnotách, nýbrž pouze o tom, co považujeme pro sebe za důležité (což je totéž, ale nepáchne to tolik lepkavou melasou nezávazných kázání vševědoucích moralistů).“³⁵

Práce na biografii středověkého panovníka není vždy lehká, zvláště když o daném králi existuje rozsáhlá literatura, a dokonce několik jiných biografii. V knize, kterou držíte v ruce, jsem se rozhodl nepostupovat vždy chronologicky, i když první i poslední kapitola chronologický řád víceméně dodržují. Ostatní kapitoly jsou rozděleny spíše tematicky a mají svou vnitřní chronologii. Události tak nejsou uváděny vždy v časovém sledu, ale různě se prolínají, text se pak vrací v čase nebo zase postupuje vpřed. Důvodem není zkrátka čtenáře, ale vysvětlovat fenomény souvisle bez rozmělnění striktní chronologie. V první kapitole se věnuji počátkům rodiny Hunyadi a prosazení Matyáše na královském trůnu v Uhrách. Druhá kapitola navazuje systémem vlády v Uhrách a provedením reforem,

kteří upevnily moc stále ještě mladého krále: byly z větší části provedeny do roku 1467, kdy navazuje nová demonstrace moci. Ve třetí kapitole jsou analyzovány výpravy do Moldávie a podrobně do českých zemí a jejich vnitrouherské souvislosti. Matyáš jako český král býval zapomenut, a proto se mu v této pozici věnuje celá čtvrtá kapitola. Kapitola pátá se vrací k problematice zahraniční politiky a analyzuje její zásadní oblasti (české a polské souvislosti jsou zmíněny v kapitole třetí). Konečně šestá kapitola se zaměřuje na problémy reprezentace a legitimizace panovníka, který byl nucen nejen prosadit svou vlastní legitimitu, ale také se pokusit založit vlastní dynastii. Poslední kapitola se stručně zaměřuje na závěr Matyášova života.

Je samozřejmé, že se nejedná o definitivní Matyášovu biografii; naopak, ambicí knihy je připomenout českým čtenářům význam Matyáše Hunyadiho pro naše sousedy ve střední Evropě a hlavně otevřít diskuzi a podpořit bádání o Matyášovi a jeho pozici českého krále, na niž se tak často v českých zemích i v Maďarsku zapomíná. Kniha vznikla díky bádání a rozhovorům s českými i maďarskými historiky v posledních deseti letech. Navazuje pak především na mou disertační práci (obhájenou v roce 2005 v Olomouci), z níž v některých částech vychází. Jejimi oponenty, od nichž se mi dostalo nejen podpory, ale i vítané kritiky, byli prof. Josef Válka a prof. Ivo Hlobil, jimž bych rád poděkoval. Svým způsobem se tak podíleli i na myšlenkové struktuře této knihy. Ta by nevznikla bez podpory některých institucí, z nichž bych rád jmenoval především olomouckou Palackého univerzitu, svou *alma mater* a nyní pracovní útočiště, Středoevropskou univerzitu v Budapešti, svou druhou *alma mater*, a Český historický ústav v Římě. Chtěl bych poděkovat ředitelce zmíněného ústavu prof. Zdeňce Hledíkové a výběrové komisi v čele s prof. Františkem Šmahelem, kteří mi římské a vatikánské studium umožnili. K dokončení rukopisu přispělo i stipendium Nadačního fondu Františka Topiče, který je zastupován Vladimírem Urbánkem, jemuž také náleží velké díky. Za svůj vznik však vděčí kniha především podpoře rodiny a přátel. Není možné jmenovat všechny; mnozí poradili, zprostředkovali někdy těžko dostupnou literaturu, zaslali své studie – omlouvám se všem, které tu jmenovat nemohu nebo jsem snad zapomněl. Z maďarských přátel jsou to János Bak, József Laszlovszky, Katalin Szende, András Végh, Zsolt Hunyadi, Károly Magyar, Beatrix Romhányi, Emese Sarkadi Nagy a mnozí další, kteří mi nikdy neodepřeli svou pomoc. Především chci zmínit Orsi Réthelyi, Gerrita Kierse, Bálinta a Flóriána, kteří mě vždy ochotně přijali na cestách do Maďarska, poskytli mi přístřeší a potřebné zázemí. Chtěl bych i poděkovat svým přátelům v dalších Matyášových zemích, kteří mi byli nápomocni radou i další pomocí při rozhovorech o historii a Matyášovi v průběhu posledních několika let, zvláště prof. Libuše Hrabová, Tomáš Borovský, Martin a Veronika Čapští, Vojtěch Černý, Martin Elbel, Jana Oppeltová, Radmila Pavlíčková, Tomáš Sedoník, který navíc velice kriticky přečetl první verzi knihy a kromě věcných záležitostí velmi zlepšil i jazykovou stránku knihy, dále Alexandru Simon, Jan Stejskal, Josef Šrámek a jistě mnozí další. Všem jsem velmi zavázán. Velký dík

patří pochopitelně Nakladatelství VEDUTA a panu Bohumíru Němcovi, jenž svou vstřícností a zainteresovaností umožnil vydání této knihy. Břímě celé knihy pak spočívá na bedrech mé rodiny, Evy a Julie, na jejichž úkor jsem Matyášovi věnoval až příliš mnoho víkendů a část nočního života. Jim patří díky největší, neboť toto matyášovské období našeho života se mnou přečkaly; každé slovo knihy vzniklo díky nim. Knihu bych rád věnoval všem Juliščiným praprarodičům.

CHRONOLOGIE

1409	18. 10.	poprvé zmíněna rodina Hunyadi
1443	23. 2.	narozen Matyáš Hunyadi
1456	<i>červenec</i>	obrana Bělehradu
	11. 8.	zemřel Jan Hunyadi, Matyášův otec
1457	16. 3.	popraven Ladislav Hunyadi, Matyášův bratr
	23. 11.	zemřel Ladislav Pohrobek
1458	24. 1.	Matyáš zvolen uherským králem
	9. 2.	strážnické dohody mezi Matyášem a Jiřím z Poděbrad
	2. 3.	Jiří z Poděbrad zvolen českým králem
1461	<i>květen (?)</i>	příjezd Kateřiny z Poděbrad do Uher, svatba, korunovace
1462	3. 4.	první dohoda mezi Matyášem a Fridrichem III. ve Štýrském Hradci
1463	19. 7.	dohoda mezi Matyášem a Fridrichem III. ve Vídeňském Novém Městě
	25. 12.	Matyáš získal bosenskou pevnost Jajce
1464	<i>únor</i>	zemřela Kateřina z Poděbrad
	29. 3.	korunovace Matyáše ve Stoličném Bělehradu
1467	<i>konec ledna</i>	konečně porážení bratřiči v Horních Uhrách (bitva u Velkých Kostoľan)
	<i>březen</i>	sněm v Budíně, dokončena finanční a daňová reforma
1468	<i>únor</i>	uzavření příměří s tureckým sultánem
	<i>duben</i>	počátek Matyášovy války proti českému králi Jiřímu z Poděbrad
1469	3. 5.	Matyáš zvolen českým králem
1470	<i>únor–březen</i>	setkání Matyáše a Fridricha III. ve Vídni
1471	22. 3.	zemřel Jiří z Poděbrad
	27. 3.	Vladislav Jagellonský zvolen českým králem
	<i>léto</i>	Vítězovo spiknutí proti králi
1473	2. 3.	narozen Jan Korvín, Matyášův syn
	<i>březen–duben</i>	česko-polsko-uherský sjezd v Nise
	5. 6.	tištěna první kniha v Budíně, <i>Chronica Hungarorum</i>
	<i>září</i>	česko-polsko-uherský sjezd v Opavě

- 1474 *únor listopad* polsko-uherská jednání ve Spišské Staré Vsi uzavření česko-polsko-uherského příměří ve Slezsku
- 1476 15. 2. *prosinec* uherská vojska dobyla tureckou pevnost Šabac příjezd Beatrix Aragonské do Uher, svatba, korunovace
- 1477 10. 6. císařské potvrzení Vladislava Jagellonského českým králem
12. 6. Matyáš vyhlásil válku císaři Fridrichovi
1. 12. mír mezi císařem a uherským králem
13. 12. císařské potvrzení Matyáše Hunyadiho českým králem
- 1478–1479 česko-uherská mírová jednání
- 1479 *červenec* mírová dohoda mezi Matyášem a Vladislavem, slavnosti v Olomouci
13. 10. bitva na Chlebovém poli (Kenyérmező)
21. 10. Jan Korvín se stal liptovským knížetem
- 1480 10. 8. Osmani obsadili jihoitalské Otranto
- 1481 3. 5. zemřel Mehmed II.
10. 9. neapolský král získal zpět Otranto (s pomocí uherského vojska)
- 1482 *březen* Matyáš vyhlásil válku císaři Fridrichovi Matyáš začal jednoznačně podporovat svého syna jako svého nástupce
- 1483 uzavřeno uhersko-turecké příměří na pět let
- 1485 1. 6. Matyáš vstoupil do Vídně, která kapitulovala
- 1486 25. 1. *počátek září* král vydal zákoník *Decretum maius* setkání Matyáše a Vladislava v Jihlavě
- 1487 velké poselstvo Matyášovo (Jan Filipec) do severní Itálie a Francie
20. 3. dolnorakouský zemský sněm zvolil Matyáše rakouským vévodou
17. 8. kapitulovalo Vídeňské Nové Město
25. 11. svatba Jana Korvína (v zastoupení) a Biancy Marie v Miláně
- 1488 *jaro září* hlohovská válka uhersko-turecké příměří z roku 1483 prodlouženo na další dva roky
- 1489 *listopad* mírová jednání rakousko-uherská v Linci
- 1490 *leden–únor* druhé kolo rakousko-uherských jednání v Linci
6. 4. zemřel Matyáš Hunyadi
24. 6. pohřeb Matyáše ve Stoličném Bělehradu
- červenec* Vladislav Jagellonský zvolen uherským králem
- 1504 12. 10. zemřel Jan Korvín
- 1508 13. 9. zemřela Beatrix Aragonská
- 1521 27. 8. vnitřní věž Bělehradu padla do rukou tureckého sultána
- 1526 29. 8. bitva u Moháče

KAPITOLA 1. PRVNÍ KROKY

RÁMEC VYPRÁVĚNÍ

Léta 1456 a 1521 spojuje podobná událost, ovšem s naprosto rozdílným výsledkem. Dne 6. srpna 1456 se v Římě rozezněly všechny zvony a lid se sešel na děkovná procesí. Také do hlavního města křesťanstva totiž dorazila zpráva o vítězné bitvě u Bělehradu: Bělehrad – a s ním v očích papeže i ostatních křesťanů celé křesťanstvo – byl pro tuto chvíli zachráněn před tureckým nebezpečím, byl ubráněn před největším dobyvatelem druhé půle 15. století Mehmedem II., jenž přízvisko Dobyvatel získal především díky tomu, že o tři roky dříve obsadil zdánlivě nedobytnou Konstantinopol. Aby byla věčně připomínána záchrana Bělehradu (obléhaného od 4. do 22. července) a radost, kterou tato zpráva způsobila ve městě nad Tiberou, rozhodl v následujícím roce papež Kalixt III., že dne 6. srpna se bude po všech částech křesťanského světa slavit svátek Proměnění Páně.¹ Svátek měl také pozvednout křižácké nadšení křesťanského světa v boji proti rozpínající se Osmanské říši.

Porážka, kterou Mehmed II. u Bělehradu utrpěl, nebyla ani tak velká, jako překvapivá. Díky ní se jižní a jihovýchodní opevněná hranice uherského království udržela ještě po dlouhou dobu. Bylo to až v roce 1521, po 75 letech, kdy Mehmedův pravnuk Sulejmán začal dobývat místa, která jeho praděd nikdy nedobyl. Kromě Bělehradu, který padl 29. srpna 1521, to byl i Rhodos o rok později. Pro uherské dějiny jsou tato data – 1456 a 1521 – nesmírně významná, neboť vymezují epochu, kdy došlo k největšímu politickému a kulturnímu rozkvětu království. Právě záchrana Bělehradu umožnila rozvoj humanismu a renesance ve středním Podunají a jak Uhry, tak Rakousy se mohly cítit bezpečněji. Jeho ztráta naopak znamenala počátek konce uherského obranného systému jižní hranice a přivodila jak pád uherského království a jeho krále v roce 1526, kdy Sulejmán vtáhl až do Budína, tak rozdělení Uher o patnáct let později. A právě do tohoto období spadá třicetidvouletá vláda Matyáše Korvína v Uhrách.

DĚDICTVÍ

RODINA A TRADICE

Historie rodiny Hunyadi však sahá ještě téměř padesát let před úspěšnou obranu Bělehradu. Tradice, rodina, příbuzní – to jsou z hlediska postavení člověka

ve společnosti a zvláště pro středověk zcela zásadní elementy. Odkud pocházel Matyáš? Byl spřízněn s významnými rody uherské šlechty? Jaké dědictví si s sebou do života přinesl? To jsou otázky důležité nejen pro vlastní život Matyáše a jeho postavení během života, ale také pro generace historiků, kteří se jeho osobností zabývali. A pro potomní historiky – zvláště v 19. a 20. století – otázkou nejdůležitější bylo: jaké je Matyáš národnosti? Alespoň stručně se pokusím načrtnout rodovou historii a nejvýznamnější momenty, které předcházely takovému výstupu na výsluní rodiny, která ani dříve, ani později nepatřila mezi významné rody a jejíž členové jsou v historických pramenech zaznamenáni v pouhých šesti generacích.²

Prvním významnějším členem rodu, o kterého se začali zajímat současní spisovatelé a historici, byl Jan Hunyadi, otec Matyáše Korvína. Až s jeho osobou jsou spojeny pokusy o zjištění jeho původu, a tedy původu rodiny. Autor soudobé kroniky celských knížat o něm píše,³ že pocházel z Valašska z malého šlechtického rodu. V tomto směru se nijak neodchyluje od jiných autorů, kteří vždy narážejí na valašský původ rodiny nejen u Jana Hunyadiho, ale také u jeho syna Matyáše – např. *Staré letopisy české* k roku 1469⁴ či další Jan Długosz a Aeneas Silvius Piccolomini. Z dobových historiků píšících v Uhrách – Ransano, Thuróczi, Bonfini – se také všichni shodnou na valašském původu Hunyadiho. Rodi-

◆ Hrad Hunyad v Transylvánii, rodový hrad Hunyadiů. Vyobrazení z 19. století. ◆

na pocházela z Valašska, ovšem o starších dějinách rodu není nic známo. Problémem je především jméno, neboť nejstarší zmínkou je listina z 18. října 1409 vydaná ve Visegrádu, jíž Janův otec Vajk získal držení panství Hunyad v Transylvánii (Vajdahunyad; dnes Hunedoara v Rumunsku). Toto panství bylo dáno do držení Vajkovi a jeho rodině – tato „nová donace“, *nova donatio*, je adresována především Vajkovi, synu Serbovu, dále Vajkovým bratrům Magasovi a Radulovi, jejich strýci z otcovy strany Radulovi a Vajkovu synu Janovi. Jejich jména však nejsou svázána s žádným jiným majetkem, a proto je jasné, že toto panství bylo prvním majetkem rodiny v Uhrách.⁵ Z toho důvodu je dosti obtížné zjistit, jak se jmenoval tento rod dříve. Obdarování také není bez problémů. V literatuře se tradičně objevuje, že rod obdržel „hrad“ Hunyad, ovšem podle Radu Lupesca toto není

◆ Hrad Hunyad v Transylvánii, rodový hrad Hunyadiů. Vyobrazení z 19. století. ◆

zcela pravda – Vajk získal *possessio*, tedy majetek, panství nazvané Hunyad. Jednalo se původně o dosti malé území, které jeho majitelé teprve v průběhu první půle 15. století zvětšili.⁶ Také hrad Hunyad byl zřejmě postaven až po tomto datu, tedy v době rozvoje rodového majetku. I když nejstarší části hradu typologicky vyhlížejí na 13. či 14. století, první zmínka o hradu pochází z roku 1443, kdy hradní kaple Panny Marie obdržela právo vydávat odpustky.⁷ Rodové sídlo bylo budováno teprve postupně, i když kariéra Jana Hunyadiho byla závratná.

Přestože Hunyadiho rod byl valašského původu, již dříve pobývali jeho členové u uherského královského dvora, jak je patrné z formulace, že majetek je Vajkovi darován za dřívější věrné služby. Je tedy otázkou, kde se členové rodiny, nebo alespoň Vajk, pohybovali. Lajos Elekes se domníval, že Vajk pobýval přímo u dvora Zikmundova.⁸ Podle domněnky Pétera Kulcsára to bylo na jižní hranici, neboť jak Bonfini, tak Ransano, italští humanisté píšící na dvoře krále Matyáše, tuto oblast s Hunyadim spojovali. Bonfini psal o místě narození Jana Hunyadiho jako „vicus Corvinus“. Ransano zase píše, že Hunyadi před bitvou u Bělehradu „žil v dolních Uhrách na svém hradě, jenž se jmenuje Covinum“.⁹ To je podle Kulcsára dnešní Kovin v Srbsku (východně od Bělehradu), dříve zvaný maďarsky Keve, později Temeskubin. Tato teorie by souhlasila i s dalšími prameny (italský život Jana Hunyadiho), které označují Jana Hunyadiho za familianta Filippa Scolariho (též Pipo z Ozory), italského obchodníka a vojáka

ve službách Zikmunda Lucemburského, který se roku 1404 stal temešským bá-
nem.¹⁰ Cesta do Uher vedla pro Matyášovy předky určitě přes vojenskou služ-
bu, ať už to bylo přímo u královského dvora, či na jižní hranici.

Kromě valašské možnosti se již v době panování krále Matyáše objevily dal-
ší představy a ideje o původu rodu. Navazuje na Ransana Bonfini umně spojil místo narození se jménem starého římského rodu – píše, že Jan Hunya-
di se narodil ve vsi *Corvinus* a jeho rod měl původ v římské rodině *Corvini*.¹¹
Bonfini tedy spojuje domnělé místo Hunyadiho narození se slavným římským
rodem Valeriů, a dokonce uvádí, jakým způsobem se jméno *Corvinus* dosta-
lo do Panonie a Dácie. Císař Tiberius si velice oblíbil Marca Valeria Messalu
Corvina, slavného básníka a rétora, jehož považoval za lepšího než Cicerona,

a jeho jméno přinesl
rozšiřoval sever-
ria. Členové rodiny
mi císaři do Panonie
vojenských taženích
tům a různým ger-
nům. Krev zůsta-
a vydala sémě zno-
nus. Také podle
tom místě (nazývá
la“) přežívali předci
dobu.¹² K této ver-
Matyáše Hunyadiho
Ovšem zde je nutno
nedávno upozornil
propojení se starým
bylo velice úspěšné
diska pozdějšího
šův nemanželský

◆ *Erb rodiny Hunyadi
nad jedním z portálů
na hradě Hunyadu.* ◆

do Panonie, když
ní hranici impé-
pak přišli s další-
a Dácie na jejich
proti Dákům, Sky-
mánským kme-
la v této oblasti
vu ve vsi Corvi-
Pietra Ransana na
ho „Corvina insu-
Matyáše dlouhou
zi původu rodiny
se ještě vrátíme.
poznámenat, jak
Radu Lupescu, že
římským rodem
– alespoň z hle-
vývoje. Matyá-
syn dokonce při-

jal jméno Jan Korvín (v pramenech *Ioannes Corvinus*); Matyáš sám však jméno
Korvín během svého života nepoužíval, takže jméno „Matyáš Korvín“ je z hle-
diska historického nepřesné, nicméně tradičně užívané a rozšířené ve všech
jazycích a historiografiích; známé dokonce už v sedmdesátých letech 15. sto-
letí v Itálii a užívané italskými autory.¹³

V textu Antonia Bonfiniho je vidět snaha o propojení rodu Hunyadiů s nej-
významnějšími osobnostmi či držiteli významných úřadů. Podle jeho slov byla
matka Jana Hunyadiho Řekyně, která prý pocházela „ze starého a císařského
rodu“. Návaznost na císařskou hodnost byla velice důležitá, neboť Bonfini neod-
kazuje pouze na antickou římskou říši a říši byzantskou, ale také na spojení
s císařem Zikmundem Lucemburským. V jeho textu se poprvé objevuje legen-
da o přímém původu Jana Hunyadiho vycházející ze vztahu Zikmunda k jedné

transylvánské dívce. Bonfini nazývá tento příběh, který prý má očernit Matyá-
še, pohádkou (*fabula*) a sám mu nevěří. Přesto jej uvádí: Zikmund se na jedné
ze svých cest po Transylvánii setkal s dívkou, která se k němu po třech měsících
vrátila s tím, že je těhotná, a žádala po něm, aby jí dal nějaké znamení či odznak
– obdržela od něho prsten. Ten měl potom jejich syn, jemuž dala jméno Jan,
použít jako důkaz svého původu. Stalo se však, že jednou, když byl Jan na mat-
čině klíně, přiletěl havran a prsten odnesl. Žena požádala svého manžela, aby
ten prsten přinesl zpět. Jan s ním potom přišel na dvůr Zikmundův, a jakmile
císař zjistil, že je to jeho syn, nadal ho majetky a vesnicemi.¹⁴ Tolik Bonfini, kte-
rý ještě jednou dosti silně pochybuje o pravosti a vůbec možnosti takového pří-
běhu. Naproti tomu v 16. století Gáspár Heltai, maďarský historik a vydavatel
a překladatel Bonfiniho díla, jednoznačně odsuzoval legendu o římském půvo-
du a postavil se za legendu zikmundovskou.¹⁵

V úvahu přichází ještě jedna, také dost neobyčejná možnost rodinných vazeb,
která se objevuje pouze v omezeném množství pramenů v druhé půli Matyášo-
vy vlády. Je jím Matyášovo možné příbuzenství s tureckým sultánem. Konkrét-
ně se král zmiňoval papežskému nunciovi v Uhrách v roce 1489 či na počát-
ku roku 1490, že je přímo pokrevně spřízněn s Džemem, nešťastným bratrem
sultána Bajezida II., který pobýval v zajetí v západní Evropě a jehož se Maty-
áš chtěl zmocnit kvůli boji proti Turkům. Uherský král přímo říká, že sestra
jeho babičky byla unesena Turky a vdala se za děda Džemova.¹⁶ Také v Maty-
ášově dopise z dubna 1483 je Džem označen za „bratra a pokrevence“. A ješ-
tě dříve, v roce 1480, si Matyáš dopisoval s Džemovým otcem, osmanským sul-
tánem Mehmedem II., jehož nazýval „svým starším bratrem“, a tvrdil, že je
s ním příbuzný.¹⁸ Pochopitelně jiné prameny o takovém svazku nemluví, takže
tato hypotéza je také velice těžko ověřitelná. András Kubinyi navrhuje, že by
se mohlo jednat o souvislost s možným řeckým původem Matyášovy babičky,
matky Jana Hunyadiho – podle Bonfiniho se o ní věřilo, že pocházela dokonce
ze starého císařského rodu.¹⁹ I tato možnost by mohla mít reálný základ, i když
pochybnosti jsou vždy přítomné. K tomuto i k předešlým dvěma příběhům se
ještě v průběhu knihy vrátím, neboť původ rodiny a příbuzenství s významný-
mi rody či osobami ve vysokých (nejlépe císařských) funkcích může mít velký
politický potenciál.

Vraťme se však k realističtějšímu uvažování o příbuzných rodech v rámci
uherské šlechty, neboť i ty sehrály svou roli u panovníckého dvora a jejich čle-
nové působili v dvorských funkcích jako diplomaté či jiní úředníci. Předně je
třeba se zmínit o druhé straně rodiny: Matyášova matka byla členka význam-
né uherské magnátské rodiny Szilágyi, jedné z větví rodiny Garázda. Ti získali
na vlivu v období vlády Zikmunda Lucemburského, kdy se také rodina roz-
dělila na dvě větve – Garázda a Szilágyi.²⁰ V době spojení obou rodů – Szilágyi
a Hunyadi – byli Szilágyiovi těmi významnějšími jak politicky, tak ekonomicky,
takže tímto spojením se také rod Hunyadi pozvedl mezi významnější rodiny,